

Kształtowanie bezpiecznej przestrzeni na przykładzie programu „Razem Bezpieczniej” w powiecie mieleckim

Państwo jako organizacja ma obowiązek zapewnić bezpieczeństwo swoim obywatelom przez prowadzenie polityki społecznej w taki sposób, aby obywatele mieli dostęp do należytej ochrony zdrowia, bezpieczeństwa oraz uchronić ich od ubóstwa. Państwo jako podmiot stosunków międzynarodowych ze swojego punktu widzenia uznaje, iż „bezpieczeństwo związane jest z zapewnieniem ochrony fizycznego trwania integralności terytorialnej i trwałości instytucji państwa przed zagrożeniami zewnętrznymi. Z naukowego punktu widzenia bezpieczeństwo tworzą dwa podstawowe składniki: gwarancja przetrwania danego podmiotu w stanie nienaruszonym oraz możliwość swobodnego rozwoju danego podmiotu”¹.

Swobodny rozwój danego podmiotu uwarunkowaniem jest z zapewnieniem podstawowych potrzeb. Słynny psycholog Abraham Maslow opracował tzw. Piramidę Maslowa, która przedstawia pięciopoziomową hierarchię potrzeb ludzkich. W tejże piramidzie potrzeba bezpieczeństwa zaliczana jest do potrzeb podstawowych, ponieważ obecna jest na każdym etapie życia ludzkiego i stanowi podstawę jego bytowania. W piramidzie bezpieczeństwo znajduje swoje miejsce na drugim poziomie po potrzebach fizjologicznych. Potrzeba bezpieczeństwa, która nie została zaspokojona wyrządza szkody człowiekowi lub grupie społecznej

¹ E. Nowak, M. Nowak, *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego – zarządzanie bezpieczeństwem*, Warszawa 2011, s. 19.

poprzez destabilizację jej świadomości wspólnych cech i poczucia jedności oraz jej poprawnego funkcjonowania.

Zadawać musimy sobie sprawę, że istotą bezpieczeństwa określiła się pewność istnienia oraz przetrwania, a także posiadania i funkcjonowania oraz rozwoju człowieka. Mówiąc prościej „bezpieczeństwo to stan pewności i spokoju wynikający z niskiego poziomu zagrożeń, posiadania pozytywnych perspektyw rozwojowych oraz skutecznych środków ochrony przed negatywnie wartościowanymi zjawiskami i procesami”².

Bezpieczeństwo postrzegane jako „naczelna potrzeba człowieka i grup społecznych, a jednocześnie najwyższy ich cel”³.

W znaczeniu ogólnospołecznym „bezpieczeństwo będąc ze swej istoty naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych, jest zarówno naczelną potrzebą państw i systemów międzynarodowych, a jego brak wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia”⁴.

Bezpieczeństwo wiąże się z zjawiskiem zagrożenia. Oznacza ono „stan psychiki lub świadomości wywołany postrzeganiem zjawiska, które są oceniane jako niekorzystne lub niebezpieczne. W szczególności istotne są oceny formułowane przez władze państwowe, gdyż leżą one u podstaw podejmowanych działań w celu umocnienia bezpieczeństwa państwa. Stąd też zagrożenie mieści się w sferze świadomości i posiada charakter subiektywny”⁵. Na bezpieczeństwo wpływają czynniki takie jak:

1. Bezpieczeństwo publiczne;
2. Porządek publiczny;
3. Spokój publiczny.

Ważną rolę odgrywa poczucie bezpieczeństwa, które ma wpływ na całokształt bezpieczeństwa. Poczucie bezpieczeństwa

² W. Fehler, *Bezpieczeństwo współczesnej polski – aspekty teoretyczne i praktyczne*, Warszawa 2012, s. 8.

³ E. Nowak, M. Nowak, dz. cyt., s. 14.

⁴ M. Paździor, B. Szmulik, *Instytucje bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2012, s. 2.

⁵ Tamże, s. 3.

„określane jest przez czynniki obiektywne, trudno wymierne i nie koniecznie racjonalne (...)”⁶.

Obiektywny czynnik „bezpieczeństwa jest zewnętrzny w stosunku do jednostki i oznacza brak zagrożeń dla jego życia, zdrowia i mienia. Natomiast czynnik subiektywny odgrywa rolę poczucia bezpieczeństwa, czyli jest odczuciem wewnętrznym, osobistym przekonaniem, że nie ma podstaw do obaw”⁷.

Poczucie bezpieczeństwa jest odczuciem indywidualnym przez każdego obywatela. Zależy od miejsca zamieszkania, czy jest to wieś, miasto do 20 tys. mieszkańców, czy duże miasto powyżej 20 tys. mieszkańców. Mieszkańcy wsi posiadają większe poczucie bezpieczeństwa, ponieważ wszyscy się znają, a co za tym idzie występuje mniejsza anonimowość w porównaniu z większymi miastami.

Kolejny ważnym aspektem poczucia bezpieczeństwa przez jednostkę odgrywa fakt, czy dana osoba stała się ofiarą przestępstwa, bądź była świadkiem popełniania przestępstwa. Sytuacje takie poważnie wpływają na odczuwanie bezpieczeństwa osobistego. Ofiara przestępstwa bądź świadek przestępstwa inaczej odczuwa lęk o bezpieczeństwo swoje i najbliższych. W takim przypadku trzeba wziąć pod uwagę jaki jest stan ogólny bezpieczeństwa w kraju oraz stan bezpieczeństwa w otoczeniu takiej osoby. Uwzględnić należy także indywidualne cechy osobowości takiego obywatela oraz jego doświadczenia życiowe.

Media to kolejny czynnik, który wpływa na to jak odczuwamy bezpieczeństwo i w jaki sposób odbieramy to co nas otacza. Poprzez swobodę wypowiedzi media przekazują bardzo dużo negatywnych informacji, przez co wzbudzają niepokój wśród słuchaczy.

Duże znaczenie dla bezpieczeństwa społeczności lokalnych mają bezpieczne przestrzenie, które „(...) projektuje się dla potrzeb bezpieczeństwa publicznego. Idea obejmuje szerokie obszary projektowania architektonicznego w połączeniu z zabezpiecze-

⁶ E. Nowak, M. Nowak, dz. cyt., s. 14.

⁷ W. Fehler, dz. cyt., s. 185.

niami mechanicznymi i elektronicznymi oraz wytwarzaniem bezpiecznej więzi, jedności i odpowiedzialności ludności za środowisko, w którym żyją i mieszkają w celu ograniczenia czynów prawnie zabronionych (...)”⁸.

Zadaniem prawidłowo zbudowanej przestrzeni jest zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom oraz poprawienie jakości ich życia poprzez:

1. „Ograniczeniu osobom nieupoważnionym wstępu do określonych stref;
2. Zmniejszenia liczby ataków wandalizmu;
3. Redukcji kradzieży, rozbojów, porwań;
4. Tworzeniu środowiska nieatrakcyjnego dla intruza, czy też napastnika np., poprzez eliminowanie miejsc łatwych do ukrycia;
5. Wzmacnianiu tożsamości i więzi społecznej wśród mieszkańców;
6. Ograniczaniu ruchu, w tym jego wyciszeniu;
7. Tworzenie miejsc sprzyjających wypoczynkowi;
8. Wzmacnianiu poczucia odpowiedzialności wśród mieszkańców za własne bezpieczeństwo, za dobro wspólne”⁹.

Bezpieczna przestrzeń musi być przyjazna dla jej mieszkańców w związku z tym należy uwzględnić następujące elementy w zapobieganiu przestępczości, które utrudniają „pracę” potencjalnemu sprawcy:

1. „Przygotowanie przestępstwa;
2. Możliwość ukrycia się;
3. Ucieczka”¹⁰.

Ważne jest, aby przestępcy pospolici nie mieli możliwości swobodnie funkcjonować dlatego muszą być dobrane w taki spo-

⁸ M. Lisiecki, *Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym*, Warszawa 2011, s. 105.

⁹ Tamże, s. 105.

¹⁰ W. Misiak, K. Jokovlevas-Mateckis, *Kształtowanie bezpiecznej przestrzeni publicznej*, Warszawa 2004, s. 28.

sób metody i środki, aby wykluczyć w przestrzeni miejskiej elementy ułatwiające działanie przestępcy.

Powiat mielecki jest położony w północno zachodniej części województwa podkarpackiego w Kotlinie Sandomierskiej i graniczy z dwoma województwami z małopolskim oraz świętokrzyskim. Powiat zamieszkuje około 136 tys. mieszkańców. Założony został w 1999 roku, funkcjonują w nim trzy miasta zamieszkiwane przez 62 443 tysiące mieszkańców:

1. Mielec;
2. Radomyśl Wielki;
3. Przecław.

Gminy wiejskie zamieszkuje 73 075 tysiące mieszkańców:

1. Borowa;
2. Czermin;
3. Gawłuszowice;
4. Mielec;
5. Padew Narodowa;
6. Tuszów Narodowy;
7. Wadowice Górne.

Przestępstwa o charakterze kryminalnym mają decydujący wpływ na odbiór działań Policji i ocenę jej skuteczności. W 2013 roku wszczęto 1035 postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwa kryminalne jest to o 173 mniej niż w roku 2012. W kategorii kryminalnej wykrytych zostało 692 czynniki przestępcze. Zarzuty przedstawiono 489 podejrzanym, 21 z nich zostało tymczasowo aresztowanych. Wśród podejrzanym 56 osób stanowiły osoby nieletnie, którym zarzucono 101 czynów karalnych. W przestępstwach narkotykowych przeprowadzono 32 postępowania karne, stwierdzono 88 czynów. Zarzut przedstawiono 42 podejrzanym, w tym 10 nieletnim, którym zarzucono 26 czynów. W przestępczości gospodarczej i o charakterze gospodarczym wszczęto 176 postępowań, zarzuty przedstawiono 55 podejrze-

nym. Wśród spraw w tej kategorii wszczęto 1 postępowanie w sprawie korupcyjnej stwierdzono jeden czyn”¹¹.

Przestępcy nieletni w powiecie mieleckim to głównie uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Komenda Powiatowa Policji w Mielcu w swoich statystykach odnotowała, że dominującą grupę stanowili nieletni uczniowie od 14 do 16 roku życia. Głównie były to osoby sprawiające problemy wychowawcze, powtarzające klasy oraz wagarowicze. Motywem popełnionych przestępstw przez nieletnich był alkohol.

Wyróżniamy wiele czynników, które mają wpływ na zjawisko przestępczości między innymi należą do nich:

1. Zagrożenia bytu;
2. Zagrożenia schronienia;
3. Zagrożenie pracy;
4. Zagrożenie zdrowia;
5. Zagrożenie środowiska;
6. Zagrożenie dzieciństwa;
7. Zagrożenie osamotnieniem;
8. Zagrożenia ekonomiczne;
9. Zagrożenia fizyczne;
10. Zagrożenie rozwoju¹².

Wykluczenie społeczne również należy do czynników, które zagraża bezpieczeństwu publicznemu. Ludzie chcą być częścią społeczeństwa dlatego gotowi są podjąć wszelkie metody, aby w nim pozostać. Wyróżnia się pewne grupy społeczne, które mogą być podatne na zagrożenia społeczne. Grupy takie można wyróżnić ze względu na:

1. Pozycję zawodową i społeczną;
2. Kryterium społeczno-demograficzne¹³.

¹¹ Sprawozdanie Komendanta Powiatowego Policji w Mielcu ze swojej działalności i ze stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu mieleckiego w 2013 roku.

¹² E. Nowak, M. Nowak, dz. cyt., s. 176.

¹³ M. Leszczyński, *Bezpieczeństwo społeczne Polaków wobec wyzwań XXI wieku*, Warszawa 2011, s. 66–67.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na zabezpieczenia przeciwko przestępczości w miejskich przestrzeniach publicznych jest problematyka ekonomiczna bezpieczeństwa tej przestrzeni, którą dzielimy na:

1. Wydatki na bezpieczeństwo przestrzeni publicznej;
2. Efektywność wydatków w związku z bezpieczeństwem przestrzeni publicznej;
3. Całościowe analizy kosztów i efektów wydatków na bezpieczeństwo miejskich przestrzeni publicznych.

Prewencja odgrywa ważną rolę w poprawie bezpieczeństwa poprzez działania mające na celu ograniczenia przestępczości. Prewencją jest uniemożliwienie lub utrudnienie popełniania przestępstw czyli zapobieganie przestępczości „zgodnie z którą to kompleks działań operujących środkami zmierzającymi do zmniejszenia rozmiaru i ciężaru przestępczości przez oddziaływanie na ukierunkowane sytuacje sprzyjające popełnianiu przestępstw, potencjalne ofiary, potencjalnych sprawców lub wszystkich obywateli”¹⁴.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji stworzyło program „Razem Bezpieczniej”, którego celem jest ograniczenie przestępczości pospolitej oraz przekonanie obywateli do współpracy z Policją na zasadzie partnerskiej. Do obszarów działalności należą:

1. Bezpieczeństwo w miejscu publicznym i miejscu zamieszkania;
2. Przemoc w rodzinie;
3. Bezpieczeństwo w szkole;
4. Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej;
5. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym;
6. Ochrona dziedzictwa narodowego.

Powiat, jako mała wspólnota ma obowiązek zapewnić swoim mieszkańcom bezpieczeństwo poprzez wydawanie aktów praw-

¹⁴ T. Serafin, S. Parszowski, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa*, Warszawa 2011, s. 37.

nych kształtując w ten sposób czynniki zachowań w społeczeństwie, a także dba o dobro każdego mieszkańca, który w nim zamieszkuje. Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na lata 2011 do 2013 wpisuje się w treść programu rządowego „Razem Bezpieczniej”, który ma ograniczyć skalę zjawisk i zachowań budzących powszechny sprzeciw i poczucie zagrożenia. Równolegle w KPP w Mielcu realizowanych jest pięć programów prewencyjnych:

1. Pseudokibic;
2. Stop patologiom-Razem Bezpieczniej;
3. Spokój seniora;
4. Ostrożnie pies;
5. Ograniczyć wandalizm.

W ramach realizowanych programów prewencyjnych policjantem pierwszego kontaktu ze społeczeństwem jest dzielnicowy, który aktywnie uczestniczy w realizacji poszczególnych zadań programowych.

Cały rok realizowana jest akcja „Alkohol ograniczona dostępność” działając z miejskimi i gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych przeprowadzono kontrolę placówek sprzedających alkohol pod kątem przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Realizując program „Razem Bezpieczniej” przeprowadzono spotkania ze społecznością lokalną we wszystkich grupach wiekowych. Działania są prowadzone w zakresie pouczenia właścicieli sklepów, placówek handlowych, samochodów i innych obiektów mogących być celem przestępstwa do lepszego zabezpieczenia własnego mienia. Spotkania prowadzone w szkołach z uczniami i pedagogami miały na celu prowadzenia profilaktyki pod kątem bezpieczeństwa dzieci w kontaktach z obcymi, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, odpowiedzialności prawnej za popełnienie czynów karalnych.

W powiecie mieleckim realizowanych jest szereg programów, które mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa na jak najwyższym poziomie są to:

1. Bezpieczne ferie 2013;
2. Bezpieczne wakacje 2013;
3. Bezpieczna droga do szkoły;
4. Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania;
5. Pomoc w rodzinie;
6. Bezpieczeństwo w szkole;
7. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym¹⁵.

Funkcjonariusze KPP w Mielcu wraz z samorządem powiatowym dokładają starań, aby bezpieczeństwo było jak największe, aczkolwiek do realizacji poszczególnych programów potrzebna jest niezbędna wiedza i znajomość z ich zakresu. W urzeczywistnieniu programów są niezbędne szkolenia z prawa i obowiązków funkcjonariuszy oraz sukcesywne przypominanie na odprawach o istniejących programach prewencyjnych w powiecie mieleckim i ich zadaniach.

Prowadzone spotkania ze społeczeństwem lokalnym przynoszą znikome rezultaty, ponieważ społeczeństwo jest częściowo zamknięte na współpracę z Policją. Ludzie nie znają swoich praw, a co za tym idzie, boją się wykazywać postawę obywatelską. Nie zdają sobie sprawy jak bardzo taka postawa może wpłynąć na bezpieczeństwo. Dodatkowo, coraz to mniejsze więzi społeczno-sąsiedzkie powodują negatywne zjawiska w budowaniu bezpiecznej przestrzeni.

¹⁵ Sprawozdanie Komendanta Powiatowego Policji w Mielcu z realizacji zadań programu „Razem Bezpieczniej” oraz powiatowego programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na lata 2011 do 2013.